



РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
411- 35 /21
Београд

дел. бр. 11511 од 29.04.2021.



Заштитник грађана
Zaštitnik građana



НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ЗАВОДА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

Извештај о посети Казнено-поправном заводу у Сомбору

Београд, април 2021. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВА	Казнено-поправни завод у Сомбору (КПЗ Сомбор)
ВРЕМЕ	25. март 2021. године
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Покрајинским заштитником грађана – омбудсманом и експертом медицинске струке
ВРСТА	Контролна
ЦИЉ	Праћење поступања по препорукама из Извештаја о посети КПЗ Сомбор 2018. године
НАЈАВА	Посета је најављена
ТИМ	Вођа тима: др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана и руководилица НПМ Чланови тима: Маја Јовић, Заштитник грађана/Одељење НПМ Милан Дакић, заменик покрајинског заштитника грађана – омбудсмана Стефан Тодоровић, Стручна служба Покрајинског омбудсмана др Снежана Павлекић, специјалиста судске медицине

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

У уводном разговору са управником КПЗ Сомбор представљени су чланови тима и циљ посете. Након тога тим за посету је, подељен у три подтима, обишао смештајне капацитете, обавио разговоре са начелницима заводских служби, извршио увид у релевантну документацију и разговарао са лицима лишеним слободе. Тим НПМ је, такође, током посете разговарао са притвореним лицима на околности поступања полиције према њима током хапшења и примене полицијских овлашћења⁴. Посета КПЗ Сомбору окончана је, по утврђеној методологији, разговором тима НПМ са управником. Тим НПМ указао је на основне утиске о посети, пре свега о поступању по раније упућеним препорукама, о поштовању права лица лишених слободе, њиховом третману, здравственој заштити и сл.

1.2.3. САРАДЊА СА НПМ

Руководство и сви службеници КПЗ Сомбор су остварили пуну сарадњу са НПМ и омогућили му да оствари свој мандат. Члановима мониторинг тима пружене су тражене информације, омогућен обилазак просторија, увид у затражену релевантну документацију и ненадзирани разговори са лицима лишеним слободе.

⁴ Извештај о посети ПУ Сомбор-седиште, 412-36/21

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

НПМ је посетио КПЗ Сомбор 5. и 6. децембра 2018. године ради системске контроле стања у погледу поштовања права лица лишених слободе. О посети је сачињен Извештај са 31 препоруком КПЗ Сомбор и Управи за извршење кривичних санкција за отклањање уочених неправилности и унапређење поступања.

НПМ је уочио да у највећој мери није поступљено по препорукама које се односе на поступање Службе за здравствену заштиту, те да томе, пре свега, доприноси чињеница да у КПЗ Сомбор није обезбеђено стално присуство лекара, односно да КПЗ Сомбор нема лекара који је у сталном радном односу, због чега скреће пажњу на потребу да се овај проблем у најкраћем могућем року реши.

Такође, уочено је да у постојећем објекту није могуће обезбедити адекватне смештајне услове за лица лишена слободе и на одговарајући начин омогућити им остваривање загарантованих права. Овај проблем је посебно дошао до изражаја током ове посете КПЗ Сомбор, с обзиром на велику пренасељеност смештајних капацитета у КПЗ Сомбор, посебно у Одељењу притвора.

1. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће заменити дотрајале лежајеве и душеке у Заводу.

КПЗ Сомбор ће свим лицима лишеним слободе обезбедити адекватне касете за одлагање личних ствари.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети мере из своје надлежности како би се у што краћем року у КПЗ Сомбор обезбедили одговарајући лежајеви, душеци и касете за одлагање личних ствари.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Завод је предузео активности да се материјални услови унапреде. Извршено је хигијенско кречење већег броја просторија и спаваоница, а спаваонице су опремљене новим душецима. У спаваоницама се налазе ормарићи и касете за одлагање ствари, које се у појединим спаваоницама налазе испод кревета. Такође, у појединим спаваоницама уочена је влага на зиду, упркос томе што је извршено хигијенско кречење.

2. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће обезбедити примерене санитарне уређаје у свим просторијама – спаваоницама у којима су уређаји дотрајали, а посебно у заједничком купатилу Завода, као и приватност приликом туширања.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Већина санитарних уређаја је дотрајала, влага је присутна на зидовима и око санитарних уређаја. Заједничко купатило, такође, нема примерену санитарну опрему, а приватност приликом туширања није адекватно обезбеђена, јер су застори дотрајали.

1.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сомбор ће обезбедити примерене санитарне уређаје у свим просторијама – спаваоницама у којима су уређаји дотрајали, а посебно у заједничком купатилу Завода, као и приватност приликом туширања.

3. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће обезбедити место за чишћење и одржавање одеће лица лишених слободе, а нарочито током зимских дана, односно приликом неповољних временских услова.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети мере из своје надлежности како би се отклонио наведени проблем.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Коришћење вешернице омогућено је само радно ангажованим затвореницима. Остала лица лишена слободе веш перу сама и суше га у спаваоницама. У једној спаваоници затечени су лавори за прање веша. Лица лишена слободе указала су тиму НПМ да им наведено прави велики проблем због чињенице да се веш суши у спаваоницама, те да је из тог разлога присутна влага.

2.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сомбор ће свим лицима лишеним слободе омогућити да лични веш перу и суше у перионици Завода.

4. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Потребно је, без одлагања, спровести све расположиве мере и активности како би се за потребе КПЗ Сомбор обезбедио одговарајући објекат за смештај лица лишених слободе у којем ће материјални услови бити у складу са важећим стандардима.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

КПЗ Сомбор се и даље налази у истом објекту изграђеном 1882. године. Због своје старости и терена на којем се налази постоје велики проблеми у постојању влаге на зидовима, као и проблеми са водоводним и електроинсталацијама. Услед неадекватних архитектонских решења, који не одговарају тренутним потребама за смештај лица лишених слободе, а који би сваком лицу обезбедили довољно личног простора, те због великог броја притворених

лица, спаваонице су углавном пренасељене, посебно у Одељењу притвора. Такође, не постоји издвојено одељење за извршење казне за прекршај, нема могућности да се обезбеде просторије за дневни боравак свим категоријама лица, а услед старости зграде и због чињенице да је објекат под заштитом државе, реновирање и адаптације су отежане. Услед наведеног, није могуће обезбедити адекватне смештајне услове за лица лишена слободе у овом Заводу и на одговарајући начин омогућити им остваривање загарантованих права.

Управа за извршење кривичних санкција је обавестила НПМ актом бр. 021-01-2/2019-05 од 22.02.2019. године да се предузимају мере да се обезбеди локација за изградњу новог објекта за смештај лица лишених слободе у циљу измештања дела Завода који се налази у центру града. Према речима управника, Завод покушава већ дужи временски период да добије дозволу за градњу новог објекта, али постоји проблем око земљишта, односно нерешених имовинско-правих односа.

НПМ би желео да од Управе за извршење кривичних санкција добије више информација о активностима које се предузимају како би се за потребе КПЗ Сомбор обезбедио одговарајући објекат за смештај лица лишених слободе у којем ће материјални услови бити у складу са важећим стандардима.

Број лица која се налазе у Одељењу притвора превазилази расположиве смештајне капацитете. На дан посете у Одељењу притвора налазило се 67 лица, а предвиђен капацитет је за 32 лица. Због недостатка простора и пораста броја лица лишених слободе која се упућују у КПЗ Сомбор на извршење мере притвора, у КПЗ Сомбор је присутна пренасељеност.

Имајући у виду чињеницу да је Одељење притвора у КПЗ Сомбор пренасељено и да је НПМ уочио да су поједина лица у притвору у дужем временском периоду, **НПМ сматра да би Виши суд у Сомбору и основни судови на подручју за које је овај суд основан требало да имају ове чињенице у виду приликом одређивања мере притвора, да предузму активности да се притвор одређује само ако се иста сврха не може остварити другом мером, као и да поступају са нарочитом хитношћу ако се лице налази у притвору.**

Из наведеног разлога, НПМ доставља овај извештај и Вишем суду у Сомбору.

5. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће објављивати недељни јеловник најкасније последњег дана у недељи за наредну недељу.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

По препоруци је поступљено. Недељни јеловник се објављује петком за идућу недељу.

6. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

У КПЗ Сомбор биће обезбеђене металне посуде за сервирање оброка лицима лишеним слободе, као и адекватне термо посуде за транспорт хране.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

По препоруци је поступљено, што су НПМ тиму потврдила и притворена и осуђена лица са којима су обављени разговори.

7. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће увести могућност да посете бранилаца/пуномоћника лицима лишеним слободе буду отворене - да између њих постоји контакт без физичких препрека.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Бранилац може посетити лице лишено слободе сваког дана. Посете бранилаца лицима лишеним слободе се и даље остварују преко стаклене преграде и телефона, с обзиром на то да због недостатка техничких услова у просторији за посете и недостатка посебне просторије не постоји могућност да посете буду отворене.

НПМ сматра да би Завод требало да обезбеди техничке услове како би посете браниоца могле бити и отворене, односно без стаклене преграде и других физичких баријера. НПМ би желео да од КПЗ Сомбор добије детаљније информације о реализацији ове активности.

8. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

У КПЗ Сомбор приликом детаљног претреса од лица лишених слободе се неће захтевати да скину сву одећу у исто време. У првој фази ће скидати одећу од појаса на горе, а у другој фази одећу од појаса на доле и након сваке фазе омогућиће им се да обуку скинуте делове одеће.

Детаљни претреси лица неће се вршити пред другим затвореницима.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Начелник Службе за обезбеђење обавестио је тим НПМ да се претрес лица обавља на начин да се прво скида одећа до појаса, након чега се скинути делови одеће обуку и у другој фази се скида одећа од појаса. Највећи број лица лишена слободе са којима је НПМ обавио разговоре, потврдила су да се на описани начин обавља претрес. Детаљни претреси лица се не врше пред другим затвореницима.

9. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће поставити видео надзор над просторијом за извршење мере самице, заједничким просторијама и другим просторима унутар Завода за које процени да је потребно.

КПЗ Сомбор ће у свим просторијама које су под видео надзором истаћи обавештења о томе.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети потребне мере како би се обезбедила средства за проширење система видео надзора у КПЗ Сомбор.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

У Заводу је изграђен пројекат за проширење система видео надзора и даље активности ће се у наредном периоду реализовати у складу са истим.

НПМ би желео да од КПЗ Сомбор добије детаљније информације о реализацији ове активности.

10. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети расположиве мере у циљу попуњавања преосталих радних места у Служби за обезбеђење КПЗ Сомбор, при чему ће водити рачуна о потреби за родно мешовитим запошљавањем.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

У Служби за обезбеђење систематизовано је 40, а попуњено 35 радних места, при чему је и даље ангажована само једна припадница женског пола, с обзиром на то да је друга запослена у међувремену прешла у другу установу на рад. Према службеним наводима, у плану је да се новом систематизацијом ангажују још две запослене у Служби за обезбеђење.

НПМ би желео да од Управе за извршење кривичних санкција добије детаљније информације о реализацији ове активности.

11. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018.године:

У КПЗ Сомбор запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања ће се без одлагања упутити на здравствену контролу.

У КПЗ Сомбор запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања убудуће ће се упућивати на здравствену контролу најмање једном у 3 године.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

По препоруци није поступљено.

НПМ би желео да од КПЗ Сомбор добије више информација о активностима које ће бити предузете у циљу реализације ове препоруке.

12. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће предузети мере како би се променила пракса да припадници Службе за обезбеђење на видљив начин носе гумене палице у затворском кругу.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

По препоруци је поступљено. Тим НПМ није уочио да припадници Службе за обезбеђење на видљив начин носе гумене палице у затворском кругу.

13. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Уколико овлашћено службено лице процени да су испуњени прописани разлози за везивање лица које се налази на болничком лечењу, то ће се учинити уз поштовање достојанства лица лишеног слободе, а примена мере везивања ће се евидентирати.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Према службеним наводима, у претходном периоду није било случајева везивања лица која се налазе на болничком лечењу. Уколико се лице налази на болничком лечењу запослени Завода је присутан у истој соби током 24 часа, осим у време визите.

Током посете НПМ је остварио увид и у извештаје о употреби мера принуде. О примени мера принуде се сачињавају извештаји припадника Службе за обезбеђење који су применили меру, уз које прилажу "мишљење надзорника одељења о веродостојности и тачности навода подносиоца извештаја" и "мишљење начелника Службе за обезбеђење о употребљеним мерама принуде". Узима се писмена изјава лица над којим су примењене мере, као и изјаве свих присутних особа – других припадника Службе и лица лишених слободе. Након употребе лице се води на лекарске прегледе (први непосредно након и поновљени између 12 и 24 сата након примене) и о томе се сачињавају извештаји. О примени мера се обавештава управник, који након прегледа документације даје оцену о оправданости и исправности употребе мере, а о употреби мера принуде, као о ванредном догађају у Заводу, се обавештава оперативни центар Управе.

Увидом у поједине предмете о примени мере везивања осуђеног кожним каишева уочено је да се иста примењивала у ситуацијама када је било неопходно спречити самоповређивање, да је иста примењена на основу мишљења лекара психијатра или је у изузетним случајевима то мишљење прибављено у року од 2 сата од момента везивања. Такође, током трајања ове мере обезбеђено је стално праћење здравственог стања од стране медицинског особља и све активности су прописно евидентирани у Књигу евиденција ове мере.

14. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

У КПЗ Сомбор у одлукама о примени посебне мере тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце ће се одређивати због чега је потребно ову меру применити према одређеном лицу.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Тим НПМ је остварио увид у одлуке / наредбе о спровођењу посебних мера тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце и свака је садржала разлог због чега је потребно ову меру применити према лицу лишеном слободе.

15. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

У КПЗ Сомбор ће се евидентирати управнички обиласци лица која се налазе у самици или усамљењу.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

У току 2020. године било је 110 обилазака лица у самици или усамљењу, а о обиласцима се води књига обилазака. Према службеним наводима и наводима појединих лица лишених слободе, поред лекара и васпитача и управник редовно обилази лица која се налазе у самици или усамљењу. Међутим, обиласци управника се не евидентирају.

3.

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сомбор ће се евидентирати управнички обиласци лица која се налазе у самици или усамљењу.

16. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Управа за извршење кривичних санкција ће размотрити могућности ангажовања још једног дипломираног правника у КПЗ Сомбор и сходно томе предузети одговарајуће мере.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Дипломирани правник је октобра 2019. године примљен у стални радни однос, па тако Служба општих послова, поред тог правника има и дипломираног правника који је начелник те службе.

17. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Орган дисциплинског поступка против осуђених лица у КПЗ Сомбор ће у записнике о расправи уносити и податак о јавности расправе.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Од почетка текуће године била су три дисциплинска поступка за теже дисциплинске преступе, а у току је један дисциплински поступак за лакши дисциплински преступ. Остварен је увид у пет предмета о дисциплинским поступцима, при чему је у три, у записнику о расправи, био наведен податак да је расправа јавна. На ово је скренута пажња дипломираном правнику у току саме посете. **НПМ очекује да ће се убудуће у сваком записнику налазити податак о јавности расправе.**

18. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би у обуке о примени специјализованих програма рада са осуђенима укључила и запослене на пословима третмана КПЗ Сомбор.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Према наводима начелника Службе за третман, запослени на пословима третмана и даље нису укључени у обуке о примени специјализованих програма рада са осуђенима, а нарочито је на то утицала постојећа пандемија. Ипак, начелник је навео да су им недавно достављени радни материјали (програм за починиоце насиља у породици, програм за починиоце насилних кривичних дела, општи когнитивно-бихејвиорални програм, специјализовани програм за групни рад са зависницима од алкохола и специјализовани програм за групни рад са зависницима од дрога) те да очекује да се у наредном периоду реализују поједине обуке и да је предвиђено да сви запослени Службе за третман прођу исте. О томе да су наведени програми израђени Управа за извршење кривичних санкција обавестила је НПМ и у акту 021-01-9/2021-05 од 5. априла 2021. године, те НПМ очекује да ће запослени у Служби за третман бити у наредном периоду укључени у наведене обуке.

19. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се определила средства на годишњем нивоу за реализацију обука и курсева за лица лишена слободе у КПЗ Сомбор.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

По препоруци је поступљено. Начелник Службе за третман је навео да су током 2019. године и 2020. године године имали по 20 лица која су прошла обуку за столаре у организацији Управе за извршење кривичних санкција, Савета Европе и организације Хелп, те да су та лица добила сертификате. Интенција је да се оствари сарадња са школом за образовање одраслих у Сомбору како би заинтересована лица лишена слободе могла редовно да се обучавају. С тим у вези, додао је да су два притвореника, прошле године, уз сагласност суда, похаћали наведену школу: један је био на основном описмењавању, а други је похаћао шести разред. Та лица су већ раније била на школовању, а након што су лишена слободе, школа је контактирала КПЗ Сомбор и у заједничкој сарадњи ове две установе они су наставили школовање. **НПМ похваљује активности Управе и Завода које**

су предузете у циљу реализације обука и курсева за лица лишена слободе у КПЗ Сомбор.

20. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор предузеће мере како би се упустила притворена лица.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Према службеним наводима, због великог броја лица у Одељењу притвора и чињенице да у затвореном делу завода нема просторних капацитета где би они могли да обављају неку радну активност, не постоји могућност упошљавања притворених лица.

Уз уважавање чињенице да је услед пренасељености у Одељењу притвора и недостатка просторних капацитета отежано упошљавање притворених лица, НПМ је става да је потребно уложити додатне напоре како би се створили услови за неки облик радног ангажовања притворених лица.

21. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће притвореним лицима и лицима у пријемној просторији – спаваоници, као и лицима смештеним у полуотвореном одељењу која нису упуслена, омогућити праћење ТВ програма и у преподневним часовима.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Према речима начелника Службе за третман, нема тачно одређеног времена када се притвореним и осуђеним лицима дозвољава да гледају телевизијски програм. Лица у полуотвореном одељењу са којима је тим НПМ обавио разговоре навела су да им је омогућено да прате ТВ програм и у преподневним часовима.

22. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор предузеће мере и посебну просторију опремити у складу са стандардима.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

У односу на стање из претходне посете, предузете су поједине активности на унапређењу услова у посебној просторији. Замене је душек на једном лежају, убачен ормарић и мали сто. Просторија је чиста и светла.

Међутим, у просторији не постоји купатило, нити постоје услови да се исто обезбеди унутар просторије.

23. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у КПЗ Сомбор ангажовао довољан број медицинског особља за њихово стално присуство у Заводу.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

У Заводу није обезбеђено стално присуство лекара. Наиме, на пословима здравствене заштите ангажована су два лекара (један специјалиста интерне медицине и један специјалиста психијатрије), оба по основу уговора о делу, иначе стално запослени у Општој болници у Сомбору. Осим лекара, запослена су и два медицинска техничара, један на неодређено, други на одређено време.

Лекари раде са радним временом од по 20 сати месечно, тако да је по један лекар присутан радним даном у времену од око 14 – 16 часова, медицински техничари раде у две смене радним данима и то 06-14 и 13–21 час. Викендом и у дане празника је приправан неко од медицинских техничара који по потреби долази. Такође, у ситуацијама када се то процени за потребним, долази и лекар по позиву. Ако лекар није у могућности да дође, контактира се Служба хитне медицинске помоћи.

НПМ би желео да од Управе за извршење кривичних санкција добије информацију о томе да ли је новим актом о систематизацији радних места у КПЗ Сомбор предвиђено радно место лекара.

24. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће успоставити и водити посебну евиденцију о повредама осуђених.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

У Заводу свако лице има здравствени картон. Здравствени картони се воде уредно, односно сваки лекарски преглед се заводи у здравствени картон и у Књигу амбулантног протокола, посебно за притворена, осуђена и прекршајно кажњена лица. Такође, постоје и интерне књиге у којој су, ради лакше прегледности, затвореници са здравственим тегобама сврстани по категоријама.

Међутим, у Заводу се не води посебно тзв. Књига повреда, већ се повреде евидентирају у здравственом картону и амбулантном протоколу.

НПМ указује да је чланом 115. став 1. тачка 6) Закона о извршењу кривичних санкција прописана дужност лекара да води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да је према осуђеном примењено насиље, као и дужност лекара да у извештај о утврђеним повредама унесе и наведе осуђеног лица о начину настанка повреде, као и да изнесе своје мишљење о повезаности навода.

4.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сомбор ће успоставити и водити посебну евиденцију о повредама осуђених.

25. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће за амбуланту обезбедити инструменте за обраду рана.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

У амбуланти Завода налази се завојни материјал и средства за дезинфекцију који се користе за обраду лакших повреда (огуљотина и сл.), превијање мањих повреда и сл. док се лица која су задобила ране које захтевају хируршки третман или ушивање и даље воде у Општу болницу у Сомбору.

5.**ПРЕПОРУКА**

КПЗ Сомбор ће за амбуланту обезбедити инструменте за обраду рана.

26. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће за особе које имају потешкоће у кретању обезбедити спаваоницу која ће бити прилагођена њиховим потребама.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Завод није обезбедио посебну спаваоницу прилагођену потребама особама које имају потешкоће у кретању. Имајући разумевања за то што у заводу постоји преоптерећеност смештајних капацитета и недостатак слободних просторија, **НПМ ипак сматра да је неопходно да Завод предузме активности у циљу обезбеђења посебне просторије за особе које имају потешкоће у кретању, како би се унапредио њихов положај и био олакшан излазак у двориште, односно на шетњу.**

27. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће обезбедити да се први лекарски преглед лица лишених слободе увек обавља најкасније у року од 24 сата после њиховог пријема у Завод.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Према наводима лекара, први лекарски преглед се врши одмах, уколико је лице примљено у току преподнева тог дана, сутрадан, уколико је примљено у периоду недеља-четвртак, а уколико је примљено у петак поподне или током викенда, преглед се обавља у понедељак.

За сва лица по доласку у Завод у Служби за обезбеђење се врши детаљан претрес, односно преглед целог тела. У случају да се том приликом установе било какве телесне повреде, лица се без одлагања упућују на преглед у цивилну здравствену установу, најчешће у ОБ Сомбор. Лекарски извештаји који се односе на преглед лица који је обављен у цивилној здравственој установи пре пријема у Завод се достављају лекару и улажу у здравствени картон. Након овог прегледа, лекар у Заводу не врши поновни преглед лица.

Први лекарски преглед се састоји од узимања анамнезе у оквиру које се лица питају о тренутном стању здравља, постојању какве хроничне соматске или менталне болести,

болести зависности, те се након тога даје процена радне способности. Све наведено је у виду штампаног формулара којег лекар попуњава и који се уноси у здравствени картон. Такође, при првом прегледу лекар попуњава и Упитник за откривање симптома туберкулозе.

Након узимања анамнезе, даљи преглед лица се не врши увек, већ само уколико лекар на основу добијених података процени да постоји потреба за истим.

Имајући у виду да у Заводу не постоји стално запослени лекар, већ да исти долази у Завод радним данима, те да из тог разлога лице које је примљено у Завод у петак поподне или током викенда лекар у Заводу прегледа тек првог наредног радног дана, НПМ очекује да ће овај проблем бити решен пријемом лекара у стални радни однос.

Међутим, НПМ још једном истиче важност првог лекарског прегледа у Заводу и улоге заводског лекара, који је вероватно прво лице којем се потенцијална жртва злостављања може пожалити на лоше поступање према њему. Због свега овога, заводски лекар би увек морао да прегледа новопримљено лице и да на одговарајући начин евидентира повреде које је на њему уочио, без обзира на то да ли је то лице раније прегледано у локалној здравственој установи.

28. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Први преглед лица лишених слободе у КПЗ Сомбор ће укључивати преглед свих телесних предела, односно преглед пацијента без одеће, а ради откривања евентуалних телесних повреда које могу бити у вези са насилним поступањем према лицу лишеном слободе. У вези са овим прегледом у медицинску документацију је потребно унети одговарајуће констатације – да је извршен целокупни телесни преглед којим нису установљене телесне повреде, односно, када се овакве повреде установе исте морају бити описане.

Увек приликом првог прегледа ће се мерити висина, тежина и крвни притисак лица лишеног слободе и резултати уписивати у одговарајућу документацију.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Као што је наведено, уколико је лице на пријему у Завод имало било какве телесне повреде које могу бити у вези са насилним поступањем према њему, исто се, уколико лекар није присутан у Заводу упућује на преглед у цивилну здравствену установу, а лекарски извештај о наведеном прегледу се доставља лекару у заводу и улаже у здравствени картон.

Увидом у здравствене картоне лица лишених слободе установљено је да се подаци о првом прегледу налазе у виду штампаног формулара који садржи анамнестичке податке у вези са тренутним стањем здравља, постојањем какве хроничне соматске или менталне болести, болести зависности и сл. Такође, при првом прегледу лекар попуњава и посебан формулар - Упитник за откривање симптома туберкулозе. Према речима лекара, скидање одеће у циљу прегледа целог тела се ради само уколико постоји потреба, односно уколико лице приликом разговора наведе да има неке повреде.

Уколико припадник Службе за обезбеђење приликом пријема у установу на затворенику уочи телесне повреде за које наведе да су нанете насилно, ове повреде се документују тако што припадник Службе о томе сачињава службену белешку, а лекар саставља извештај у

који уписује опис повреда, наводе лица о околностима под којима су повреде настале и мишљење лекара о повезаности навода и насталих повреда.

НПМ на овом месту поново скреће пажњу на чињеницу да службе здравствене заштите дају изузетан допринос у борби против злостављања лица лишених слободе систематичним евидентирањем повреда и давањем информација надлежним властима. Детаљно и благовремено документовање и пријављивање таквих медицинских доказа у значајној мери олакшава истрагу евентуалних случајева злостављања и утврђивање одговорности учинилаца.

6.

ПРЕПОРУКА

Лекар у КПЗ Сомбор ће прегледати увек на голо свако лице лишено слободе по пријему у Завод и документовати повреде које је уочио приликом прегледа (детаљан опис повреда, изјаве лица о начину настанка и мишљење о повезаности повреда и навода о начину настанка), фотографисати повреде и уцртавати их у шему тела, без обзира да ли су повреде евидентирани у извештајима о прегледима који су евентуално обављени у локалним здравственим установама пре пријема у Завод.

29. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Код постојања телесних повреда потребно је у налазу лекара да се исте детаљније опишу у погледу величине, прецизније локализације, изгледа, броја и другог. На основу тако написаног налаза потребно је одредити врсту повреде, навести дијагнозу латинским језиком, а у мишљењу по могућству прецизније одредити механизам њеног настанка, односно образложити мишљење о повезаности примењене мере и насталих повреда.

Повреде ће се евидентирати у посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са мапом тела у коју су уцртане повреде, који ће се чувати у здравственом картону.

Повреде ће се фотографисати, а фотографије ће се чувати у здравственом картону.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Лице према којем је примењена мера принуде се прегледа одмах уколико је лекар присутан у Заводу или онда када лекар, по обавештењу, дође. Поред овог прегледа који се обавља одмах по примени мера принуде, лекар прегледа то лице и сутрадан (најкасније у року од 24 сата). Извештаји са оба ова прегледа пишу се на јединственом обрасцу који садржи и наводе лица према коме је мера примењена и мишљење лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда. Извештај се доставља начелнику Службе за обезбеђење при чему се примерак истог не одлаже у здравственом картону.

Извршен је увид у један лекарски извештај за лице према коме су примењене мере принуде. Према том извештају констатује се да је за наведено лице приликом првог прегледа дат опис налаза телесног прегледа ("уочавају се трагови примене палице. Хиперемична кожа на левој бутини"). У сутрашњем прегледу, који је потписан од стране другог лекара, констатује се у налазу да су "промене у виду црвенила на левој бутини једва

видљиве". На другој страни извештај садржи навод лица према коме је мера принуде примењена о начину настанка повреде ("употребом гумене палице од стране командира"), као и мишљење лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда, све потписано од стране лекара који је извршио други преглед.

Такође, извршен је увид у здравствени картон лица које је имало телесну повреду. Констатује се да је повреда убележена у здравствени картон (самоповреда оштрицом по левој подлактици), без било каквог другог описа. Повреда није фотографисана нити уписана у шему тела. Уписано је да су повреде обрађене „на ХХС“. Извештај са овога прегледа је уредно сачуван у здравственом картону.

7.

ПРЕПОРУКА

Лекар у КПЗ Сомбор ће у извештај о утврђеним повредама уочене повреде на лицу лишеном слободе детаљно описивати и уносити наводе лица о начину настанка повреде, као и своје мишљење о повезаности навода, фотографисати повреде и уцртавати их у шему тела.

30. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

КПЗ Сомбор ће од органа поступка (јавног тужиоца или суда који је одредио вештачење) прибављати писани налаз и мишљење вештака који је извршио преглед и обдукцију леша лица које је у тренутку смрти било лишено слободе.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Увидом у посебну књигу евиденције (Књига умрлих лица), констатује се да су током 2019. године била 2 смртна случаја, у марту текуће године један, док током 2020. године није било смртних случајева. Сва лица су преминула у ОБ у Сомбору, а у рубрици „узрок смрти“ за лица преминула у 2019. години наведено је „природна смрт“, а за последње преминуло лице „Covid 19“.

Према наводима лекара, обдукциони записници нису достављани Заводу, а претпоставка је да обдукције нису рађене имајући у виду да се ради о природним узроцима смрти.

НПМ сматра да је потребно да Завод у случајевима смрти лица код којих је извршена судскомедицинска обдукција (без обзира да ли се радило о природној или насилној смрти) увек затражи копије обдукционих записника као интегрални део медицинске документације.

31. ПРЕПОРУКА НПМ из 2018. године:

Лекар КПЗ Сомбор ће управнику Завода у писменој форми подносити:

- **периодичне извештаје о здравственом стању осуђених;**

- извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне и препоручити мере за поступање са тим лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне;
- налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене;
- налазе и препоруке о побољшању хигијене у Заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени;
- налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

По препоруци није поступљено. НПМ очекује да ће се пријемом лекара у заводу у стални радни однос обезбедити поступање по овој препоруци. Међутим, без обзира на наведено, НПМ сматра да је и лекар који није у сталном радном односу у Заводу, односно који је ангажован по основу уговора о делу у обавези да управнику Завода у писменој форми доставља напред наведене извештаје, због чега НПМ понавља ову препоруку.

8.

ПРЕПОРУКА

Лекар КПЗ Сомбор ће управнику Завода у писменој форми подносити:

- периодичне извештаје о здравственом стању осуђених;
- извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне и препоручити мере за поступање са тим лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне;
- налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене;
- налазе и препоруке о побољшању хигијене у Заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени;
- налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.